education

Lefapha la Thuto la Bokone Bophirima
Noordwes Departement van Onderwys
North West Department of Education
NORTH WEST PROVINCE

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V2

SEPTEMBER 2022

NASIENRIGLYNE

Punte: 150

NASIENBEGINSELS:

1. Tensy anders in die nasienriglyn aangedui, is strafpunte vir vreemde items slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenalisering toegepas nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Tensy anders vermeld, ken volpunte toe vir korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat voorsien is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die deelpunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie). Let wel: As syfers aangedui in nasienriglyn vir komponente of bewerkings, dra hierdie nie die metodepunt van die finale antwoord ook nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde te differensieer.
7. As die kandidaat meer as die verwagte antal antwoorde gee, kontroleer al die antwoorde en gee die voordeel aan die leerder, Strawwe kan toegepas word vir vreemde inskrywings as kandidate volpunte verdien vir die vraag (maks. -2 per vraag).
8. Hierdie nasienlyne is nie vir publieke verspreiding nie, aangesien sekere items verkeerde behandeling kan impliseer. Die aanpassings wat gemaak is, is as gevolg van nuanses in sekere vrae.
9. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie.
10. Waar metodepunte vir bewerking toegeken word, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek.
11. 'Bewerking' beteken 'kontroleer bewerking'. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. Let wel: Kontroleer bewerking moet +, -, x, ÷, wees, of per nasienriglyn.
12. In bewerkings, moenie punte toeken nie vir bewerkings as teller en noemer omgeruil is - dit is ook op verhoudings van toepassing.
13. By die toekenning van metodepunte, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige item wat ten minste gedeeltelik foutief is nie. Dui deur middel van □.
14. Wees bewus van kandidate wat geldige alternatiewe buite die nasienriglyn verskaf.
15. Kodes: f = buitelandse item; p = plasing/aanbieding.

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 9 bladsye.

Kopiereg voorbehou

VRAAG 1

1.1 KREDITEUREREKONSILIASIE

1.1.1

	KREDITEUREGROOT-BOEKREKENING VAN DABULA GROOTHANDELAARS	REKENINGSTAAT
Verkeerde saldo's	**23 839**	**23 759**
(a)	✓✓ 900	
(b)		✓ (850)
(c)		✓✓ (4 800)
(d)	1 200 Een Punt + 1 200 Een punt ✓✓ (2 400)	
(e)		✓✓4 350
(f)	✓✓120	
	☑22 459	☑22 459

13

1.1.2 Die interne ouditeur het daarop aangedring dat betalings via EFO's aan verskaffers gemaak moet word.

Gee EEN rede om sy besluit te ondersteun.
EEN REDE ✓✓ deelpunte vir gedeeltelike/onvolledige antwoorde
Dit is vinnig en makliker om te monitor/doeltreffend/gerieflik/ veiliger/kontant mag verlore wees/nie tydgebonde (besigheidsure)/minder bankkoste/maak die vordering van kontantafslag makliker/vermy rente op laat betalings.

2

Gee EEN interne prosedure om beheer oor hierdie stelsel te verseker.
Een interne prosedure ✓✓ deelpunte vir gedeeltelike/onvolledige antwoorde
Vir twee punte:
Senior personeel gemagtig om internetbetalings te maak.
Twee mense om 'n EFT-transaksie te magtig (toewysing van pligte).
Sekuriteitskodes vir gebruikers (unieke kodes)/verander kodes gereeld.
Kennisgewing van bank (sms/e-pos) wanneer betalings gedoen word.
Vir een punt: Verdeling van pligte

2

1.2 DEBITEURE OUDERDOMONTLEDING

1.2.1 Verduidelik waarom die debiteure-ouderdomsontleding 'n doeltreffende interne beheermaatreël is. Noem TWEE punte.
Geldige verduideliking ✓✓ ✓✓ deelpunte vir gedeeltelike/onvolledige antwoorde

- Help om stadige of wanbetalende debiteur te identifiseer (nie die kredietvoorwaardes nakom nie) sodat aksie geneem kan word.
- Beklemtoon debiteure met goeie standaarde sodat hul kredietgradering hersien kan word.
- Dit kan die probleem ontbloot wat debiteure toelaat om hul kredietlimiete te oorskry.
- Dit kan help met beplanning/regstellende maatreëls soos die stuur van sms, afskryf van debiteure ens.

4

1.2.2 Verduidelik TWEE verskillende probleme wat deur die debiteure se ouderdomsontleding uitgelig word. Verskaf in ELKE geval die naam van 'n debiteur en die syfer(s).

PROBLEME✓✓	DEBITEURE EN SYFERS Debiteure ✓✓ syfers ✓✓
Debiteure wat kredietlimiet oorskry	P. Damba (teen R700) of saldo van R4 200 bo die limiet van (R3 500)
Agterstallige rekeninge / Voldoen nie aan kredietvoorwaardes nie / Stadige betalers	S. Vuyo (R8 500 agterstallig) O. Pieter (R1 100 agterstallig) M. Wally (R950 agterstallig
Swak beheer oor die toestaan van krediet. / Gaan voort met verkoop aan debiteure wie se rekeninge agterstallig is	M. Wally (R950) S. Vuyo (R 8 500) O. Pieter (R1 100)

6

1.3 BTW EN ETIEK

1.3.1 Bereken die korrekte BTW-bedrag wat óf betaalbaar is aan óf ontvangbaar is van SAID. Dui betaalbaar of ontvangbaar aan.

21 225✓ + 54 300✓ + 5 700✓ +660✓ -33 150✓ -1 290✓ - 2 145✓ = 45 300✓ Betaalbaar ✓
(Gaan kandidate se werksaamhede na as hulle 'ontvangbaar' vermeld)
Aanvaar alternatiewe aanbiedings, tekens omgekeer
Totale uitset BTW – Totale inset BTW = BTW Kontrolerekening

BTW kontrole			
	33 150		21 225
	1 290		54 300
	2 145		660
Saldo o/d	45 300		5 700
	81 885		**81 885**
		Saldo a/b	45 300

9

1.3.2 Die eienaar, Cyril, gebruik die BTW wat van kliënte ingevorder is om salarisse en bonusse te betaal en kon dus nie die BTW-spertye haal nie.
Lewer kommentaar op die praktyke en adviseer vir Cyril. Twee punte.

KOMMENTAAR ✓✓	RAAD✓✓
Dit is oneties	Cyril moet akkurate rekords hou
Die besigheid is 'n agent van die SAID	Pas alle joernale en grootboeke aan om BTW te reflekteer
Die geld behoort nie aan die besigheid nie	Skryf datums in 'n dagboek van wanneer BTW betaal moet word en maak seker dat voldoende fondse beskikbaar is om die verpligtinge na te kom
Die besigheid sal gestraf word of beboet word indien ontdek word dat hulle foutiewelik handel.	Maak seker dat besigheidsuitgawes betaal word deur fondse wat deur die besigheidsbedrywighede gegenereer word

4

40

VRAAG 2

2.1 KOSTE BEGRIPPE

2.1.1 E (Direkte Materiaal) ✓

2.1.2 C (Verkoops- en verspreidings) ✓

2.1.3 D (Administratief) ✓

2.1.4 B (Fabrieksbokoste) ✓

4

2.2 VENTER VERVAARDIGERS

2.2.1 Produksiekostestaat vir die jaar geëindig 31 Augustus 2022

Direkte material	✓ 1 140 000
Direkte arbeidskoste (650 000x 40%)	✓✓260 000
Primêre koste	☑1 400 000
Fabrieksbokoste	☑312 000
Totale koste van goedere geproduseer	1 712 000
Goedere-in-bewerking: 1 September 2021	☑82 000
	☑1 794 000
Goedere-in-bewerking: 31 August 2022	✓ (94 000)
Koste van klaarprodukte (80 000✓ x 21.25✓)	☑✓1 700 000

12

2.2.2 Bereken die netto wins vir die jaar geëindig 31 Augustus 2022.

Verkorte Staat van Omvattende Inkomste

Verkope	✓3 633 750
Koste van verkope (285 000✓) + [(80 000✓ – 9 500✓) = 70 500☑ x R21.25✓] or 1 498 125 + 285 000 or 285 000 + 1 700 000 - 201 875	☑(1 783 125)
Bruto Wins	☑1 850 625
Verkoops en Verspreidings koste	✓ (950 625)
Administratiewe koste	✓ (500 000)
Netto wins	☑ **400 000**

11

2.3 JUMBO VERVAARDIGERS

2.3.1 Gee EEN voorbeeld van 'n vaste koste en EEN voorbeeld van 'n veranderlike koste.

Vaste koste	Huuruitgawe ✓
Veranderlike koste	Grondstowwe ✓

2

2.3.2 Verduidelik waarom dit belangrik is om die verwagte gelykbreekpunt vir 'n besigheid voor die begin van 'n finansiële jaar te bereken.

Korrekte antwoord = 2 punte

Sodat enige potensiële probleme van lae produksie voorsien kan word.
Geen wins word gemaak totdat gelykbreekpunt bereik is nie.
Bepaal die minimum aantal eenhede om te produseer om verliese te voorkom.
Om genoeg produkte te produseer om die produksievlak vas te stel om alle koste te dek.
Om te identifiseer of doeltreffendheid verbeter moet word om die vereiste aantal eenhede te produseer om wins te maak.

Onvolledige/onduidelike antwoorde=Deelpunt:

Om genoeg produkte te produseer.
Voorkom lae winste/voorkom 'n verlies.
Verbeter doeltreffendheid.
Om 'n begroting saam te stel.

2

2.3.3 Verskaf die bewerkings om te wys dat die gelykbreekpunt van 14 000 eenhede korrek is.

Bereken die gelykbreekpunt:

$$\frac{\text{R210 000}\checkmark}{(480\,000 / 12\,000)\checkmark - (300\,000 / 12\,000)\checkmark}$$

R40 Verkoopprys – R25 Veranderlikeprys
R15 ☑ Enige deel korrek **OF**

Laat GBP = x, dan 15x Een punt – 210 000 een punt = 0 een punt, en
x = 14 000 eenhede een punt

4

2.3.4 Lewer kommentaar op jou berekening in VRAAG 2.3.3. Watter raad sal jy aan Jumbo-Vervaardigers gee? Gee EEN punt.

Kommentaar: ✓✓✓
Vergelyk **GBP** van 14 000 met die 12 000 **eenhede wat geproduseer** word. bv., die besigheid produseer nie genoeg eenhede nie - hulle is 2000 eenhede onder die GBP wat beteken dat die besigheid 'n verlies sal ly.
Gee krediet as antwoorde gebaseer is op 'n verkeerde berekening (sien 2.2.3).

Raad: ✓✓
Kyk na maniere om op vaste/veranderlike koste te bespaar om koste te verminder sodat die **GBP** daal.
Vind 'n goedkoper verskaffer van grondstowwe om eenheidskoste te verminder.
Vermy oortyd om arbeidskoste te verminder.
Lei direkte werkers op om meer doeltreffend te werk, verhoog produktiwiteit.
Vermy vermorsing van grondstowwe om eenheidskoste te verminder.
Verhoog verkoopprys, indien dit nie lei tot 'n vermindering in verkoopsvolume nie.
Spandeer meer aan advertensies om verkoopsvolumes te verhoog.

5

40

VRAAG 3

3.1 Bereken die volgende vir die jaar geëindig 30 Junie 2022

3.1.1 Waarde van die eindvoorraad deur gebruik te maak van die geweegde gemiddelde metode.

Geweegde gemiddelde
3639 500 3 punte
3 260 500✓ 120 x 1500✓
559 000✓ + 3 245 000 + 15 500 – 180 000✓
(430✓ + 2 200✓ - 120✓) eenhede
= 3 639 500
2 510 eenhede
= R1 450 ☑ een deel korrekte gemiddelde prys
= Eindvoorraad: 210✓ x 1 450☑ = R304 500☑ 210 x gemiddelde prys

11

3.1.2 Voorraadomsetsnelheid (Gebruik die gemiddelde voorraad).

2 300 x 1450
½ (559 000✓ + 304 500☑)
= 3 335 000✓✓
431 750
= 7.72 keer☑

OF

3 639 500✓ – 304 500✓
½ (559 000✓ + 304 500☑)
= 3 335 00
431 750(Sien 3.1.1)
= 7.72 keer☑

5

3.2 Voorraad van tekkies

3.2.1 Toon 'n berekening om aan te dui of diefstal van voorraad 'n probleem in die besigheid is.

430✓ + 2 080✓ - 210✓ - 2 230✓ = 70 ☑
OR
= 430 een punt + 2 200 – 120 een punt – 2 230 een punt
280 – 210 een punt = 70 een punt

5

3.2.2 Gee EEN voorstel aan die eienaar om beheer oor voorraad te verbeter.

Gereelde voorraadtellings en vergelyking met rekords
Verdeling van pligte, persoon wat bestel is nie dieselfde persoon wat transaksies in die rekeningkundige rekords aanteken nie
Behoorlike beveiliging van voorraad tydens berging
Elektroniese toestelle wat aan tekkies geheg is
Goed opgeleide personeel om bedag te wees vir winkeldiefstal
Sekuriteitswagte by uitgangspunte /Beperkte toegang tot die stoorkamer.

2

3.3 PROBLEEM OPLOSSING

3.3.1 Lewer kommentaar oor die prysaanpassingsbeleid in winkels B en C. Voorsien getalle.

Mpho het sy pryse met 10% verlaag en sy verkope is die hoogste.✓
Dalson het sy pryse met 5% verhoog en sy het die laagste verkope gehad. ✓
Dit is 'n goeie beleid om bestuurders toe te laat om afslag te gee, maar hulle moet nie toegelaat word om pryse te verhoog nie.✓

3

3.3.2 Identifiseer EEN probleem (met syfers) vir elke tak met 'n moontlike oplossing.

	Identifiseer 'n problem ✓ ✓ ✓ met syfers ✓ ✓ ✓	**Moontlike oplossing ✓ ✓ ✓**
Winkel A	120 dae se voorraad voorhande Betaal krediteure te gou - 30 dae	Hou minder voorraad Betaal krediteure later
Winkel B	Die bruto winsmarge is 10% laer Geen kredietverkope nie Betaal krediteure binne 60 dae	Verkoop op krediet. Betaal krediteure later
Winkel C	Verkope is die laagste teen R247 500 Te veel krediet Oninbare skuld baie hoog	Verlaag die winsopslag tot 60% Verbeter kredietbeheer / Strenger kriteria vir toelating van debiteure

9

35

VRAAG 4:

4..1 Voltooi die Debiteure Invorderingskedule vir November 2022.

	KREDIETVERKOPE	NOVEMBER INVORDERINGS
September	**R122 800**	18 420 ✓✓
Oktober	109 200 ✓	Indien 45% van kredietverkope ☑ 49 140
November	**105 600**	36 960 ✓✓
TOTAAL:		104 520 ☑ berekening

7

4.2 Bereken die syfers wat deur A–F in die Kontantbegroting aangedui word

A	200 100✓
B	(13 340) ✓✓ een punt as die bedrag korrek is, maar sonder hakie
C	72 800✓✓ geen deelpunt
D	182 000✓ x 100/125✓* 35%✓ = 50 960☑ een deel reg
E	145 600 x 65% = 94 640 – 5% = 89 908☑ een deel reg
F	240 000 x ¾✓ X130/100✓ = 234 000✓☑ een deel reg

14

4.3 Bereken die persentasie verhoging in salarisse en lone in Desember 2022

6.8% ✓✓geen deelpunt; aanvaar7%

2

Een van die werknemers, Mnr. Adidas, is nie tevrede met hierdie verhoging nie. Gee EEN punt om die verhoging deur die maatskappy te regverdig.

Reaksie aan mnr Adidas:✓✓ enige geldige antwoord, positief of negatief

- Totale verkope het per maand afgeneem
- Ekonomie is besig om te daal
- Uitgawes oorskry die inkomste in Desember
- Dit is in lyn met die inflasiekoers
- Die direkteure het 'n verhoging van 30% ontvang

2

4.4 'n Jong aandeelhouer is van mening dat die maatskappy nie geld aan personeel-opleiding moet bestee nie – hulle moet opgeleide personeel in diens neem.

4.4.1 Verduidelik hoekom die maatskappy geld bestee aan personeel-opleiding en -ontwikkeling. Gee EEN punt.

Ken deelpunte toe vir onvolledige/gedeeltelike antwoorde ✓✓

- Die maatskappy moet kan wys dat hulle verbind is tot die groei en ontwikkeling van die samelewing wat sy onderneming ondersteun (drievoudige wins)
- Teruggegee aan die samelewing ((Korporatiewe Maatskaplike Belegging)
- Betrokkenheid by ekonomiese groei
- MVO en King Code vereis dat maatskappye in hul gemeenskappe belê

2

4.4.2 Wat kan die onderneming doen om te verseker dat opgeleide personeel in diens van die onderneming bly? Gee EEN punt.

Ken deelpunte toe vir onvolledige/gedeeltelike antwoorde ✓✓

- Verseker dat markverwante salarisse betaal word
- Laat werkers gewaardeer en waardeer voel
- Teken kontrakte om vir 'n sekere tydperk by die besigheid te bly
- Kry werknemers om deel te neem aan winsdeling opsies

2

4.5 Oorweeg elk van hierdie opsies en verduidelik EEN ander voordeel en EEN nadeel van elke opsie.

OPSIES	ANDER VOORDEEL ✓✓✓	NADEEL✓✓✓
Opsie 1 Gaan 'n nuwe lening aan teen 'n rentekoers van 14% per jaar. Die lening sal oor 36 maande terugbetaal word.	Die maatskappy sal die bates besit en dit kan langer as vyf jaar hou as hy goed na hulle omsien.	Die maatskappy moet rente van R1 750 per maand + R4 167 paaiement per maand betaal om die lening terug te betaal.
Opsie 2 Huur die bates van IT Connect Bpk teen R5 100 per maand. **Opsie 3** Verhoog gewone aandelekapitaal ter waarde van R150 000.	Die maatskappy hoef nie 'n lening aan te gaan nie/hoef nie rente op die lening te betaal nie/ Hy sal nie herstelkoste hoef te betaal nie. Sal die nodige fondse hê om die bates te koop wat dan sal behoort aan die aandeel-houers.	Die huurgeld is duur, R5 100 per maand (R306 000 oor die verwagte lewensduur van vyf jaar.) /Besit nooit die bates nie maar gaan voort om te betaal Die maatskappy sal winste moet bewillig/ verklaar dividende.

6

35

TOTAAL: 150

Kopiereg voorbehou